

Tâm Tình Tây Bắc Seattle Tháng 3, 2013

Chị Thảo sau khi nghỉ hưu vào tháng 10 năm ngoái, qua tháng 11 đã bắt đầu bỏ nhà bỏ cửa, bỏ vườn tược, bỏ cây cảnh, bỏ lan bỏ huệ dần bước giang hồ từ Đông sang Tây, từ Bắc xuống Nam, ngừng ở Dallas Texas ăn Tết ta, cuối cùng trở về nhà ở Florida.

Việc đầu tiên bước xuống xe từ phi trường về là đi ngay ra sau vườn để thăm và ngắm mấy cây lan sau 3 tháng xa cách thì *thuyền tình vừa ghé đến nơi, nào ngờ trâm gãy bình rơi bao giờ*, vườn tược trống trơn điêu tàn vì kẻ trộm lợi dụng lúc chủ nhà đang rong ruổi ngắm cảnh đường xa đã vào vườn lan bung sạch sẽ 40 cây lan một cách tàn nhẫn không thương tiếc. Mấy ngày trước khi sắp sửa về nhà, chị gọi điện thoại cho tôi nói là nhớ cái vườn quá rồi chỉ muốn về ngay thôi. Nhớ đến nỗi tối hôm trước ngủ ngon quá còn nằm mơ là về đến nhà rồi đi thăm hết cây này đến cây kia, vào trong nhà rồi lại chợt nhớ lại chưa kịp xem mấy cây Hoàng Thảo Thạch Hộc, đã leo lên giường ngủ rồi lại nhồm dậy đi ra vườn nữa. Tư tưởng đêm ngày mùa này về là những cây này đang nở hoa tha hồ mà ngắm nên mới có một giấc mơ hoa với hoa thắm, cỏ xanh, ngò đâu giờ đây mộng thì đã tàn, còn thực thì tê tái bẽ bàng.

Ảnh: www.themarthablog.com

Ảnh: nharua.blogspot.com

Mấy cây lan này đối với người khác thì chẳng đáng là bao vì toàn là *Epidendrum radicans*, *Dendrobium phalaenopsis*, *Dendrobium nobile*, *Oncidium sphacelatum*. Nhưng công trình của chị Thảo chăm sóc từ bao năm nay, những cây này cây nào cây nấy to hết cỡ, phải hai người ôm mới xuể. Vì hay đi đây đi đó và người không phải lúc nào cũng khỏe nên chị lựa mấy thứ lan dễ trồng này, có bỏ bê cả 1, 2 tháng cũng không sao. Chị có 12 bụi *Epidendrum radicans* là 12 màu khác nhau, từ màu trắng tinh anh đến màu vàng mỡ gà, màu vàng chanh đến màu vàng nghệ rồi đến màu cam nhạt đến màu cam đậm, từ màu tím mơ đến màu tím huế, còn lại là màu hồng thật nhạt đến màu hồng nóng bỏng, màu đỏ nhạt như son đến màu đỏ thắm như máu. Bụi nào cũng đứng cao hơn chủ của nó, và mỗi bụi phải có cả trăm cành chen chúc nhau trong những cái chậu thật lớn. Kẻ trộm không khiêng nổi chậu nên rút hết lan cả rễ lẫn gốc mang đi để chậu lại. Mấy bụi *Dendrobium phalaenopsis* cũng cao đến một thước rưỡi, đường kính của những cây lớn nhất to bằng cây mía, đến cuối mùa Xuân và đầu mùa Hạ là nở những cành hoa có từ 20 đến 30 đóa hoa

manh khỏe tươi mát. Mặc dù là loại lan tầm thường nhưng vì được trồng lâu năm rồi, mỗi năm lại chồi lên từ 5 đến 10 cây con nữa nên nhìn vẫn thích mắt. Còn mấy bụi lan Vũ Nữ thì rễ đã mọc phủ hết những cái chậu lớn hơn cả một vùng tay ôm, mỗi năm vào tháng Tư là mùa hoa nở mỗi chậu phải cho ít nhất là 10 cành hoa, mỗi cành dài hơn một mét đong đưa nhẩy múa trong gió Xuân. Vậy mà giờ đây những chậu hoa này không chậu nào có cánh mà bay đi đâu hết sạch, để lại cho chủ nhân của chúng một mối hận lòng và một trái tim tan nát. Có những người chỉ vì lòng tham lam, một phút không suy nghĩ mà nở đi cướp mất niềm vui của người khác, niềm vui này quá nhỏ, quá giản dị và khiêm nhường của một người chỉ muốn đời để sống một cách bình yên trong những ngày xót lại mà đời cũng không cho, thật là chán ngán cho đời.

Mấy ngày đầu khám phá ra vụ mất lan chị Thảo nói chuyện có vẻ chán nản, tưởng như chuyện này là chị sẽ không ngó ngang gì đến lan nữa, người Mỹ gọi là chịu thua (give up). Nhưng mà cái câu các cụ ngày xưa hay nói khi ai bị mất của là câu “*Của đi thay người*” có hiệu lực lắm. Hơn nữa chị em tôi nói chuyện với nhau là đời mình đã mất mát nhiều thứ rồi, mấy cây lan này mà thậm thía gì với những cái mình và những người chung quanh đã đánh mất. Thế là chỉ vài ngày sau là chị Thảo ngó ngoai, lại tháp tùng chị Vân đi mua lan của Florida West Coast Orchid Society, và chị lại mới nói chuyện với tôi là chuyện này chị sẽ trồng toàn những loại lan nhỏ để nếu có đi chơi đâu thì sẽ mang đi gửi ở dưới chị Vân.

Ảnh: www.sarasotaorchidsociety.org

Thật là chỉ có lan bỏ người được chứ người không khi nào bỏ lan được. Chẳng vậy mà ông Joe

Kurnich, chủ một trại bán lan ở Nữ Ước tuyên bố một câu mà tất cả những người mê lan đều thấy rất là chí lý:

“You can get off alcohol, drugs, women, food, and cars, but once you’re hooked on orchids, you’re finished. You never get off orchids... never.” Xin tạm dịch là “*Anh có thể cai rượu, cai thuốc, chữa được đàn bà, thức ăn và xe, nhưng một khi anh đã bị mắc vào lan rồi là xong. Không khi nào anh thoát ra được... không khi nào.*”

Cụ Tú Xương của Việt Nam ta cũng có một câu tương tự:

“Một trà một rượu một đàn bà, Ba cái lãng nhăng nó quấy ta, chữa được thứ nào hay thứ ấy, có chẳng chữa rượu với chữa trà.”

Tôi đoán là lúc đó cụ Tú Xương chưa mắc vào hoa lan, chứ nếu Cụ đã bị mấy cây lan hớp hồn rồi thì thế nào cụ cũng chọn chừa đàn bà với rượu với trà để vui vầy với nàng lan cho thỏa thích. Có lần tôi đi mua lan ở một cuộc triển lãm của Hội Hoa Lan Tây Bắc, lúc ra về trên đường đi ra bãi đậu xe có một người đàn ông vào khoảng trung niên làm bạn đồng hành, hai chúng tôi người nào cũng tay ôm tay xách mấy cái giỏ đầy lan. Tôi vui miệng than là hôm nay tôi ham mua lan quá tiêu hết sạch cả tiền, không còn một xu để ăn trưa. Ông này trả lời là đáng lẽ ông ta cũng không nên mua lan nhiều như thế này, suốt tuần tới là ông ta sẽ nhịn đói, uống nước lã cầm hơi mà thôi.

Chúng tôi than thở như vậy với nhau nhưng mặt mũi lại vui vẻ hơn hờ, tràn trề nỗi hân hoan như mấy ông nghiện thuốc phiện hồi xưa mới được đi mây về gió với nàng tiên nâu chứ không có vẻ u sầu bực bội của người mới bị vét sạch túi.

Hôm trước Tết tôi có dịp được nói chuyện với chị Tường Kim Xuyên, một hội viên của Hội Hoa Lan Việt Nam, qua điện thoại, chị cũng than là tiền hưu lĩnh ra là chỉ để đi mua lan, bao nhiêu cũng chẳng đủ. Chị em chưa từng gặp nhau nhưng nói chuyện trôi chảy dễ dàng vì đồng bệnh tương lân, cùng một tội mê lan, nói chuyện thân mật đến nỗi tôi dám trách chị sao cắt tóc ngắn để mất cái búi tóc của chị, cái búi tóc này làm chị trông rất sang trọng và thanh lịch. Tôi thích đọc nhiều bài viết về vườn lan của chị, gần đây nhất có bài viết về [Cây Dendrobium Hoa Đỏ](#) và bài [Đóa Hoa Thiên Lý](#), vì chị không những nổi tiếng vì có vườn lan đẹp và những cây lan quý mà còn có giàn thiên lý xanh tươi lúc nào cũng nở đầy hoa và giàn gác cho những quả gác nếp quý giá.

Hai ngày trước Tết tôi cũng may mắn được chị cho 2 quả gác chín mùi kèm theo bánh chưng Bác Đàng và Cô Huệ gửi cho. Bánh chưng thì chiều hôm đó gia đình tôi cắt ra ăn ngay, thịt trong nhân bánh được ướp muối tiêu hành rất khéo, nấu chín quyện vào lớp đậu xanh đánh nhuyễn, mới bóc hết lớp lá ra là mùi thơm của bánh thơm lừng, ai không thích bánh chưng ngửi mùi thơm hấp dẫn đậm đà này cũng phải cầm đũa, chỉ trong phút chốc là đĩa bánh chưng hết sạch sẽ, không còn miếng nào thừa để ngày hôm sau làm bánh chưng chiên.

Gấc của chị Xuyên đẹp và tươi, tôi bày ở phòng khách để ngắm hết hai ngày rồi mùng Một Tết mới bỏ ra thổi một nồi xôi lớn. Màu cam của gấc đẹp quá, đầu năm tôi được 2 đĩa xôi gấc dẻo với những hạt nếp no tròn màu cam bóng bẩy như có trộn mỡ, vị xôi ngọt và có mùi thơm nhẹ của gấc, hôm đó tôi ăn xôi gấc suốt ngày. Ngày hôm sau còn nửa đĩa tôi trộn với dừa già nạo nhỏ đem hâm lại, nấu kiểu xôi gấc có dừa như người Nam ăn cũng rất ngon.

Ăn xôi này lại nhớ hồi còn bé nhà có giỗ, U tôi nấu xôi gấc cúng. Hôm đó, có mời bác Phú là bạn chơi chim gáy với Ba tôi đến ăn giỗ. Bác là người miền Nam nên có lẽ đây là lần đầu tiên dùng xôi này. Bác gấp miếng xôi trong đó có lộn cái hạt gấc, chắc Bác tưởng miếng thịt nên cố nhai trệu trạo. May mà Ba tôi trông thấy, từ đó về sau nhà ăn xôi gấc nếu có khách người miền Nam là chúng tôi phải dặn là hạt gấc chỉ để cho đẹp đĩa xôi mà thôi chứ không ăn được.

Vào trung tuần tháng này, tôi có việc đi xa nhà mấy ngày nên một tuần trước khi đi phải bận rộn thu xếp việc nhà để đi chơi cho yên trí. Nhân sự thì dễ dàng nhưng “Lan Sự” mới là chuyện nan giải, ở đây tôi muốn nói về vấn đề ẩm thực của gia đình tôi và vấn đề tưới tắm cho những cây lan lúc tôi không có nhà. Tôi đã tính toán đầu vào đấy, những món ăn sẽ làm để ở nhà không bị thiếu thốn trong lúc tôi đi xa. Món Việt cho nhà tôi, thì tôi sẽ làm 2 cây giò lụa, hầm một nồi khổ qua, nhồi thịt, kho một nồi thịt kho với trứng, một chảo dưa giá, một nồi cà ri gà, luộc một hộp cải lán rưới nước xốt tỏi xì dầu lên trên. Món Mỹ thì chỉ cần một hộp lasagna lớn là đủ. Thức ăn cho người chỉ cần nửa ngày là tôi làm xong xuôi đầu vào đấy, còn mấy cây lan thì phải cần sửa soạn lâu, thì mỗi ngày phải làm từ từ. Đó là việc cho sỏi vào mấy cái khay lớn, đổ nước xâm xấp rồi đặt những chậu lan lên trên, lan sẽ sống nhờ vào độ ẩm. Ở dưới Green House thì trước khi đi tôi tưới cho chậu lan, rồi những ngày tôi không có nhà, tôi dặn con gái tôi mỗi ngày bung nước ra tạt nhẹ vào những cây lan cần tưới mỗi ngày, nước thừa rơi xuống làm ẩm ướt sàn ở đấy, được chút nào hay chút nấy, có còn hơn không.

Ảnh: www.closetcooking.com

Nếu khí hậu ẩm áp hơn một chút thì lan được mang ra ngoài và dùng vòi nước phun thì nhà tôi có thể làm được, đằng này vì lan vẫn còn để trong nhà và nước từ trên núi chảy về đến đây còn rất lạnh, nên mỗi lần tưới là tôi phải pha nước ấm bung ra ngoài Sun Room hay Green House, nhiều khô rắc rối như vậy thành ra tôi không dám nhờ ai, sợ không để ý pha nước nóng quá hay lạnh quá thì hỏng việc. Thôi thì một ngày trước khi đi phải ráng tưới cho hết những cây lan nằm trong chậu lớn, rồi buổi sáng trước khi lên máy bay thức dậy sớm để tưới cho những cây cần nước hàng ngày như *Dendrobium falconeri*, *Dendrobium wardianum*, *Dendrobium devonianum*, *Dendrobium victoria-reginae*.

Tôi thường hay chọn mùa Hạ để đi chơi xa. Mùa này thì những cây lan ở ngoài vườn, được treo dưới cành cây lê, cây đào, cây hạt dẻ nhờn như hưởng nắng sáng nắng chiều, gió mát trắng thanh, sương khuya sương sớm. Tưới cũng thật là dễ, không phải pha cho ẩm như mùa Đông vì nước lạnh như băng, người còn chịu không nổi hưởng gì lan. Mỗi lần lâm vào tình trạng phải thu xếp để cho mấy cây lan ở nhà không chết lúc mình đi chơi thì tôi lại ước ao loại lan nào cũng dễ trồng như những cây Luân Lan (Eulophia). Mùa Hạ, lan này chỉ cần tưới một tháng 2 lần, mùa Đông thì không được tưới. Những cây này từ cuối tháng 9 tôi đã ngừng nước. Đó là lần trốn lạnh mang cây vào nhà, tôi chỉ tưới đẫm một lần và từ lúc đó đến bây giờ là đầu tháng 3 cũng chưa cần tưới, có nghĩa là loại lan này không cần một giọt nước nào trong vòng 5 đến 6 tháng, y hệt như những loại Xương Rồng. Tôi thấy những người sưu tập loại cây của sa mạc này ai cũng có 1, 2 cây Luân Lan. Tôi cũng tìm được mấy cây này ở một cửa hàng bán Xương Rồng. (Xin vào hoalanvietnam.org, mục “Kinh Nghiệm Trồng Lan” đọc bài “[Luân Lan, Eulophia, Người Đi Một Nửa Hòn Tỏi Mất](#)”).

Nói vậy việc tưới lan chỉ là gánh nặng lúc mình vắng nhà mà thôi. Trừ chuyện đó ra thì tưới lan là một cái thú của tôi. Mỗi ngày, tôi vào Sun Room hay xuống Green House, trước hết là lấy cái chổi quét sạch sàn nhà, pha một chậu thật lớn nước ấm, sạch sẽ, trong veo rồi nhả nha cầm từng cây lan vừa tưới vừa ngắm. Thấy lá khô lá héo thì cắt, nhặt bỏ vào cái bao giấy, tưới xong treo lên rồi vẫn còn tiếp tục ngắm nữa. Nhất là mùa này khi tưới lan từng cây một như thế này, mỗi ngày những cây lan lại cho tôi một cái bất ngờ. Mới ngày hôm trước giò lan trơ trọi cành khô, hôm sau đã thấy một, hai cái đốm xanh to bằng hạt gạo xuất hiện ở dưới gốc là cây lan con, trên cành là nụ hoa mới chớm. Thương nhất là những cây lan hài, cây nào dưới gốc cũng nảy cây con. Hôm trước, cầm tưới cây Báo Hi (*Dendrobium secundum*), cây này năm trước không ra hoa mà cũng không ra lá, chỉ trơ trơ mấy cành to bằng ngón tay cái, cầm lên tưới thì thấy nụ hoa nảy ra ở đầu cành, nhìn thử xuống dưới gốc thì lại thấy một cây con nảy ra, vui hẳn lên như có lần lấy một quyển sách cũ ra đọc. Sách này đã mấy năm tôi không đụng tới, ngồi đọc được vài trang, tình cờ lật mấy trang sách tìm cái đoạn mình thích lúc đọc lần trước thì gặp được tờ giấy 50 Mỹ kim rơi ra. Mừng quá reo lên ầm ĩ, chiều hôm đó 3 bà cháu tôi đi xuống tiệm cà rem Ý dưới phố tiêu món tiền không ngờ từ trên trời rơi xuống.

Bắt đầu vào Xuân nên những cây lan bắt đầu thức dậy, cứ lần lượt chậm rãi đâm chồi nảy lộc từng cây một. Vài ngày trước đây tôi bị cảm nhẹ, nhức đầu sổ mũi, không muốn ngồi một chỗ hay nằm nghỉ, tôi đi tưới lan từ trên nhà xuống đến dưới nhà. Bận rộn với lan quên cả mệt nhọc bệnh hoạn, chiều đến lại còn thấy khỏe hẳn ra. Như vậy tha thân với lan có phải đúng là một vị thuốc hay, không thua gì những thần dược của hai cụ Hoa Đà, Biển Thước thuở xa xưa.

Xin hẹn và hy vọng gặp lại các bạn trong Tâm Tình Tây Bắc Seattle tháng 4-2013.

3/2013

Phạm Hảo-Seattle